

УДК 330.341.1

ПЕРЕДУМОВИ ПОСИЛЕННЯ РИНКОВИХ ПОЗИЦІЙ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

ВЛАДИСЛАВ ПАВЛОВ

Київський Національний університет технологій та дизайну
pavlovvt@ukr.net

В статті висвітлюється питання пріоритетності орієнтації України на побудову інноваційної економіки як моделі стратегічного розвитку країни, в умовах поступу до якої реалізовуватимуться можливості забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності на внутрішньому та світових ринках вітчизняної легкої промисловості, її здатність розробити, виготовити, запропонувати, вивести на ринок і просувати на ньому інноваційні товари, орієнтовані на задоволення існуючих та нових потреб споживачів, сформованих маркетингом.

Ключові слова: інноваційна економіка, легка промисловість, маркетинг, інновації, споживчі потреби, конкурентоспроможність, промисловий комплекс.

The article highlights the issue of Ukraine's priority orientation for building innovative economy as a model of strategic development, in terms of progress which implemented the possibilities for sustainable

development and competitiveness in domestic and global markets, domestic textile industry, its ability to develop, manufacture, offer, put on the market and promote innovative products designed to meet the needs of existing and new customers formed by marketing.

Keywords: innovative economy, textile industry, marketing, innovation, consumer needs, competitiveness, industrial complex.

Особливістю реалізації ринкового потенціалу легкої промисловості України як сучасного багатогалузевого промислового комплексу, що включає 17 підгалузей, охоплює більш ніж 10 тис. підприємств з персоналом понад 150 тис. чол. [1; 2; 3], є те, що даний комплекс має надзвичайно високу орієнтацію на кінцевого споживача, що постійно потребує від керівництва та співробітників підприємств легкої промисловості нових ідей, рішень, змін у асортиментній та маркетинговій політиці [4; 5; 6]. В цьому контексті легку промисловість слід характеризувати як таку сферу, де маркетинговий інструментарій формування попиту та максимального задоволення потреб споживачів має пріоритетне значення в системі управління на рівні як окремих підприємств, так і даного промислового комплексу в цілому. Проте існує ряд проблем, що перешкоджають не лише розвитку, але й самому факту існування, виживанню вітчизняної легкої промисловості в ринкових умовах, що обумовлюються передусім суттєвим конкурентним тиском з боку іноземних виробників.

Висока ступінь залежності від зовнішніх ринків вимагає як глибокого переосмислення суті і рушійних сил формування і трансформації систем управління конкурентоспроможністю легкої промисловості України, так і пошуку нових джерел конкурентних переваг вітчизняної економіки в цілому. Для цього потрібно розробляти та застосовувати нові підходи до побудови моделі управління конкурентоспроможністю на інноваційній основі, що ускладнюється наявністю

суперечливих тенденцій у розвитку інноваційних процесів — від зовнішньої експансії нововведень до обмеженості, дискретності, несистемності, слабкої інвестиційної підтримки у формуванні і впровадженні інновацій на вітчизняних підприємствах.

Проблемами розвитку легкої промисловості України, під впливом конкуренції та в умовах суттєвої обмеженості кредитних та інвестиційних ресурсів, присвячені роботи таких дослідників, як Н. Адвокатова, О. Бородиня, І. Гаскарової, А. Мазаракі, В. Нижик та ін. Інноваційний контекст у забезпеченні розвитку підприємств та галузей країни найбільш вдало характеризується в роботах З. Касьяна, Ж. Ламбена І. Литвина, Н. Савіцької. Дослідники описують та розробляють інструменти та механізми стимулювання розвитку на галузевому та національному рівні, що мають як протекціоністський характер (обмежуючи доступ іноземних конкурентів на вітчизняні ринки збуту), так і орієнтуються на інновації, креативність, інтенсифікацію виробництва, оновлення технологічної бази, підвищення ефективності діяльності тощо.

Водночас, в умовах конкуренції, під впливом глобалізаційних, зокрема, євроінтеграційних тенденцій розвитку вітчизняної економіки, не можна вважати за доцільне застосування суттєвих протекціоністських заходів як реакцію на фактор тиску іноземних конкурентів, зокрема, такі заходи неприйнятні з огляду на прийняті Україною зобов'язання в межах діяльності у ВТО та асоціації з ЄС.

Відповіддю на вплив конкуренції для легкої промисловості країни може бути лише розробка та впровадження управлінських, технологічних, технічних рішень, креативних маркетингових та дизайнерських ідей, які б вивели дану галузь на якісно новий рівень конкурентоспроможності, характерний для європейської продукції, з доступною для внутрішнього споживача вартістю, з ефективною маркетинговою, рекламною підтримкою процесів формування попиту та збуту продукції вітчизняних підприємств легкої промисловості.

За таких умов виникає потреба в розробці стратегічних пріоритетів розвитку легкої промисловості України як промислового комплексу, що є потенційно прибутковим та конкурентоспроможним на світовому ринку товарів, де особливо перспективними є інноваційні ідеї та технології, створені внаслідок професійного та швидкого реагування на динамічні зміни вподобань споживачів, удосконалення у використуваннях матеріалах та технологіях.

Вирішення даної проблеми є завданням не лише рівня окремого підприємства, її слід розглядати на мезо- та макrorівні, визначаючи ключові передумови, які б сприяли реалізації інноваційного потенціалу галузі в цілому та її підприємств зокрема, сприяючи вирішенню маркетингового завдання, яке є важливим на макrorівні — забезпечення населення країни якісною продукцією легкої промисловості за прийнятними цінами. Вказані передумови можна описати в загальному вигляді як здатність економіки країни до використання в якості основних ринкових переваг інновацій, креативності, інформаційних технологій та комп'ютеризованих систем, високих виробничих і маркетингових технологій. В сучасній економічній науці подібна економіка визначається як інноваційна. Поширеним є її розуміння як економіки суспільства, що базується

на знаннях, інноваціях, на доброзичливому сприйнятті нових ідей, нових машин, систем і технологій, на готовності їх практичної реалізації в різних сферах людської діяльності [7].

Центральним моментом інноваційної діяльності суб'єктів інноваційної економіки є специфічна активність суб'єкта, що відповідає основним етапам розвитку інноваційних процесів та спрямована на створення та внесення якісних, принципових змін у власній системі організації, управління, виробництва тощо. Окреслена діяльність є системною, спрямованою на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових ідей, знань, підходів або трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або вдосконалений продукт [8, с. 84].

У концептуальних позиціях вчених стосовно інноваційної економіки наука та технології трансформують та змушують традиційні сфери матеріального виробництва радикально змінювати власну технологічну основу, з огляду на те, що не засноване на інноваціях виробництво в інноваційній економіці є нежиттєздатним та непотрібним ринку [9; 10]. На рівні галузей концепт інноваційної економіки знаходить своє відображення у збільшеній мінливості технологій внаслідок постійних інновацій, в рості мобільності галузевих структур, в посиленні внутрішньогалузевої інтеграції, в посиленні глобальної конкуренції. На рівні підприємств тенденції виявляються у віртуалізації ресурсів, в глобальному «рознесенні» ланцюжків створення цінності, в концентрації фірм на своїх «ключових» компетенціях і передачі інших функцій зовнішнім підрядникам, в поширенні мережових і віртуальних організаційних форм, в поширенні застосування креативних технологій [11; 12].

Самостановлення подібної, інноваційної

економіки в Україні має стати орієнтиром для того, щоб сформувані сприятливі умови для розвитку її промислових комплексів та галузей, зокрема – легкої промисловості. З огляду на це, існує необхідність коригування традиційних поглядів щодо напрямків і шляхів інноваційного розвитку вітчизняної легкої промисловості в умовах становлення інноваційної економіки. Пропонується на макrorівні характеризувати цей розвиток такими групами факторів (рис. 1).

Аналізуючи наведені на рис. 1 групи факторів, слід зазначити, що розвиток легкої промисловості України має бути цілеспрямованим процесом, що базується на результатах всебічного аналізу найбільш

впливових факторів. При цьому слід диференціювати фактори макrorівня на ті, що залежать від державної політики (внутрішні), та значною мірою формуватимуться під впливом процесів становлення інноваційної економіки як доцільного орієнтира розвитку країни, та зовнішні, які діють на міжнародному рівні. Це дасть змогу відслідковувати причини виникнення певних проблемних ситуацій з реалізацією стратегії як на макrorівні, так і на мезорівні (галузевому) та мікрорівні (рівні підприємства), вишукувати можливості вирішення цих проблем. Вплив на формування інноваційної економіки на макrorівні можливий,

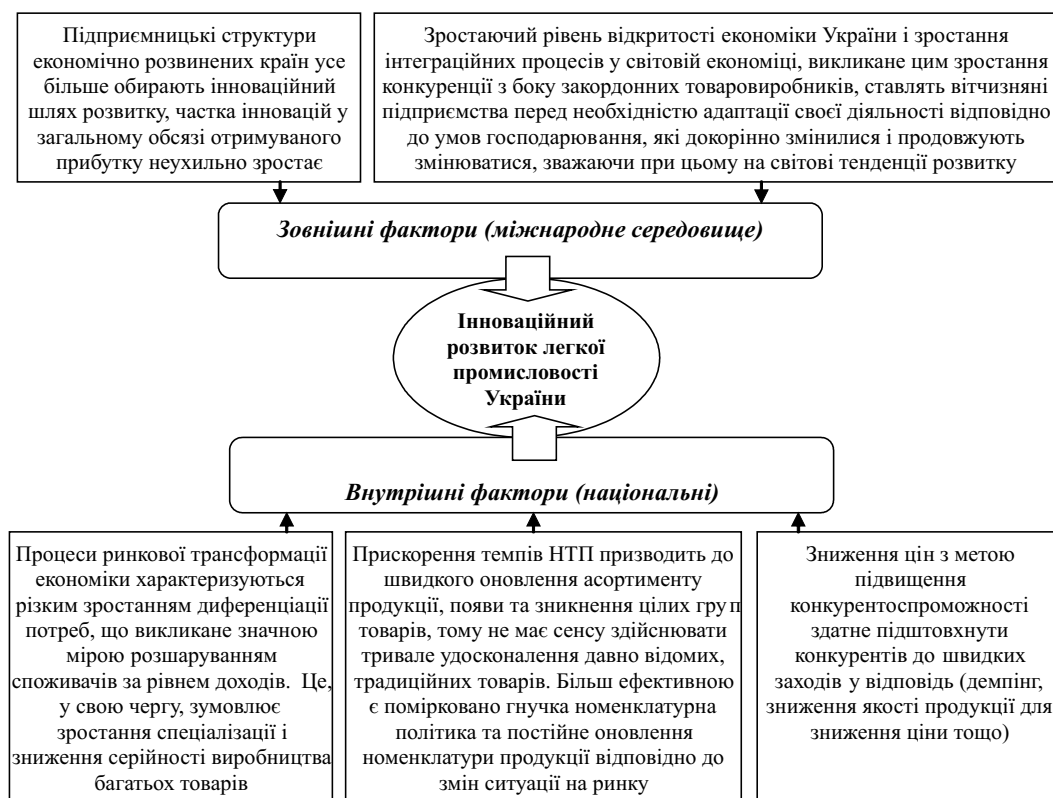

Рис. 1. Ключові групи факторів впливу на інноваційний розвиток легкої промисловості України (макrorівень впливу)

передусім, через цілеспрямовану діяльність об'єднань підприємств, професійних спілок, асоціацій, керівництва окремих підприємств на органів влади.

Слід зазначити, що в загальному випадку поступ у просуванні економіки України на шляху до формування інноваційної економіки дозволяє промислому комплексові легкої промисловості країни:

- ✓ адаптуватися до змін умов господарювання в умовах глобалізації та євроінтеграції;
- ✓ підвищити якість продукції і повніше задовольняти запити споживачів;
- ✓ підтримувати високу ефективність виробництва і збуту продукції;
- ✓ застосовувати стратегію першовідкривача ринку і цінові стратегії «зняття вершків» на сегментах, де виялятиметься інноваційна активність та креативність;
- ✓ підвищити рівень кваліфікації персоналу на засадах розвитку навичок у формуванні та реалізації їх інноваційної та креативної активності;

В результаті, інноваційна діяльність легкої промисловості країни, що має суттєво активізуватись в сприятливих для цього умовах інноваційної економіки країни, дозволить:

- ✓ посилити ринкові і конкурентні позиції легкої промисловості країни, створити умови для виживання і розвитку даного промислового комплексу;
- ✓ зміцнити його фінансовий стан та інвестиційні можливості. посилити імідж продукції і товаровиробника;
- ✓ зміцнити партнерські зв'язки (зі споживачами, постачальниками, посередниками, кредитно-фінансовими установами тощо);
- ✓ підвищити продуктивність діяльності.

Забезпечити втілення ініціатив та принципів, закладених в концепції інноваційної економіки і досягнення

встановлених цільових орієнтирів розвитку країни дозволить формування системи управління інноваційним розвитком країни. Подібна система являє собою відкриту систему найбільш важливих елементів, що забезпечують цілеспрямований поступ країни на шляху інноваційного розвитку (рис. 2).

Орієнтирами становлення та розвитку інноваційної економіки в Україні, з огляду на досвід сучасних розвинутих економік світу, мають стати: висока якість життя населення, як наслідок – його висока купівельна спроможність, здатність купувати високотехнологічну продукцію, що можна забезпечити завдяки високій вартості і якості людського капіталу; водночас, якість людського капіталу має забезпечуватись через підвищення рівня розвитку освіти і науки, що визначає можливості для реалізації технологій та виробництва переважно на IV-VI-му технологічному укладах.

Важливим є забезпечення для бізнесу на рівні країни високого рівня свободи поведінки на ринку, наслідком чого має стати:

- ✓ зростання конкуренції на внутрішньому ринку та високий попит на інновації;
- ✓ створення нових ринкових сегментів (під нові, високотехнологічні продукти), розвиток існуючих ринків;
- ✓ активізація маркетингової діяльності, розвиток індустрії знань і їх експорту.

Вказані умови дозволятимуть створити таке середовище в межах країни, що характеризуватиметься надмірністю пропозиції інноваційних рішень, і, як наслідок, ефективністю втілення на практиці найбільш продуктивної частини з них, за рахунок конкуренції інновацій, ідей, рішень, технологій, процесів. Індикаторами успішності поступу на шляху створення інноваційної економіки України має бути:

- ✓ зростання частки інноваційних

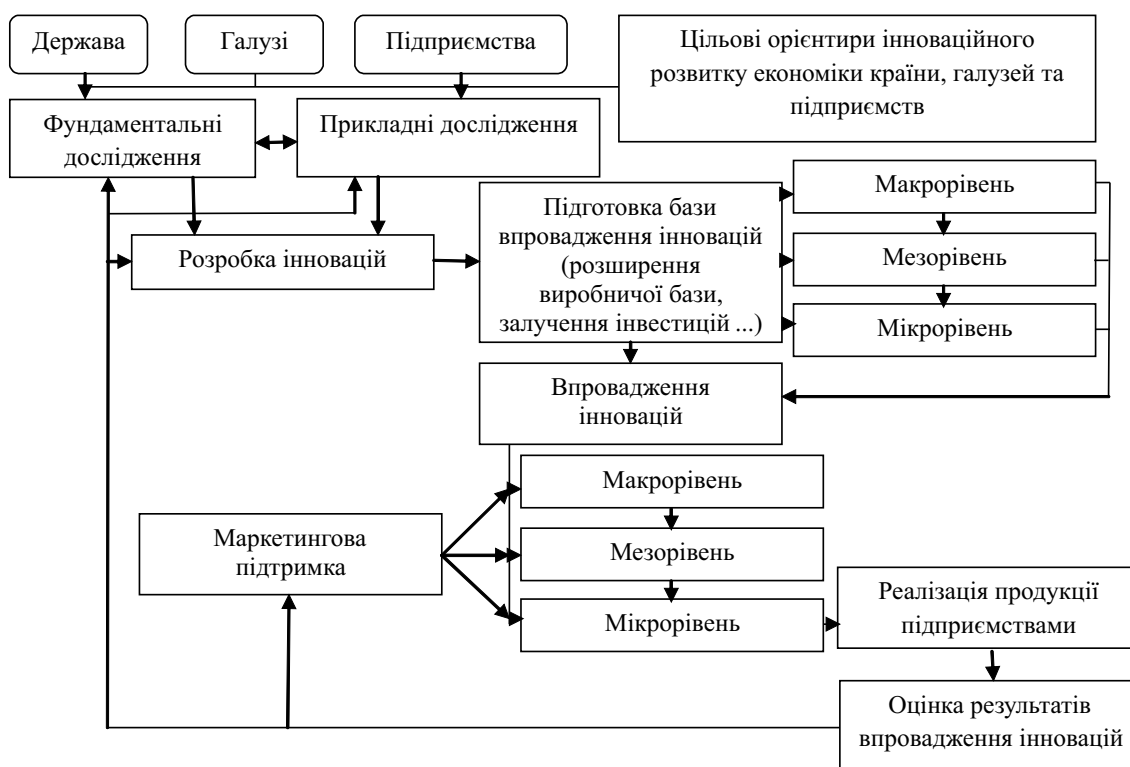

Рис. 2. Система управління інноваційним розвитком країни

підприємств, і, як орієнтир для інноваційної економіки, – вироблення в межах країни інноваційної продукції понад 60-80% від загального обсягу виробництва;

- ✓ висока конкурентоспроможність продукції та підприємств вітчизняної економіки та ефективність маркетингової діяльності цих підприємств на зовнішніх ринках, і, як наслідок, – високий рівень конкурентоспроможності економіки України.

Для успішної реалізації інноваційного потенціалу легкої промисловості України, на нашу думку, слід створювати такий креативно-інноваційний клімат, який би характеризувався: високою ініціативністю персоналу до участі у вирішенні проблем підприємства; ефективним мотиваційним механізмом формування креативних

рішень кожним працівником. Необхідним є створення такого механізму, де усі учасники інноваційних змін усвідомлюють вигідність інноваційної діяльності не лише для підприємства, але й для них самих, тому, що підвищення їх доходів залежить від ефективності діяльності підприємства, від розширення його ринкових можливостей за допомогою впровадження інновацій.

Висновки

Таким чином, становлення та розвиток інноваційної економіки доцільно вбачати в якості головного стратегічного орієнтиру розвитку України в сучасних умовах. Поступ у напрямку формування подібного стану економіки в країні визначатиме можливості фактичного покращення існуючого ста-

ну мезо- та мікрорівня економіки, зокрема — промислового комплексу легкої промисловості, шляхом впровадження певних новітніх, кращих ніж існуючі, рішень, технологій, ідей в певній сфері діяльності (економіці, маркетингу, управлінні, технології, техніці тощо). Однією з основних можливостей забезпечення виживання і розвитку вітчизняних економічних суб'єктів легкої промисловості, що здатна забезпечити інноваційна економіка, стає можливість запропонувати, розробити, виготовити, вивести на ринок і просувати на ньому орієнтовані на задоволення існуючих потреб інноваційні товари з новими споживчими якостями, або ж товари, що призначені для задоволення нових (у тому числі принципово нових) потреб (у ряді випадків ці потреби цілеспрямовано формуються). Тобто, саме інноваційність стає ключем для вирішення проблем розширення ринкових можливостей та посилення ринкових позицій на рівні як конкретної країни, галузі, так і на рівні підприємства за умов цілеспрямованої, узгодженої на макро-, мезо- та мікрорівні проактивної політики створення інноваційної економіки, як моделі стратегічного розвитку України.

Джерела

1. Адвокатова Н.О. Дослідження сучасного стану підприємств легкої промисловості України / Н.О. Адвокатова // Економічні інновації. — 2012. — №47. — С. 5-14.
2. Мазаракі А. Легка промисловість України : стан, проблеми експорту та імпорту товарів / А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Ізовіт // Вісник Київського Національного торговельно-економічного університету. — 2011. — № 3. — С. 5-13.
3. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Бородиня О.Г. Тягар легкої промисловості / О.Г. Бородиня // Діловий вісник. — Київ: 2009. — №12. — С. 14-15.
5. Касьян З.Е. Аналіз та формування складових інноваційної активності підприємств легкої промисловості / З.Е. Касьян // Вісник КНУТД. — 2012. — №2. — С.168-172.
6. Нижик В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості / В.М. Нижик, В.В Шарко // Інноваційна економіка. — 2012. — С. 41-46
7. Желюк Т.Л. Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів: [монографія] / Т.Л. Желюк; за загальною редакцією д.е.н., проф. В.І. Гринчуцького. — Тернопіль : Крок, 2014. — 544 с.
8. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент / В.О. Василенко, В.Г. Шматько. За редакцією В.О. Василенко. — Київ : Центр навчальної літератури, 2009. — 440 с.
9. Богашко О.Л. Еволюція теоретичних підходів до інноваційного розвитку в економічній науці / О.Л. Богашко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2013. — № 2 [22]. — С. 23-29.
10. Коломієць І.Ф. Еволюція теорій інноваційно-технологічного розвитку в ретроспективній оцінці / І.Ф. Коломієць, Г.В. Гошовська // Регіональна економіка. — 2014. — № 2. — С. 178-186.
11. Комаров В.М. Основные положения теории инноваций / В.М. Комаров. — М. : Издат. дом «Дело» РАНХиГС, 2012. — 190 с.
12. Халабуда Ю.Э. О сущности и содержании основных категорий теории инноваций / Ю.Э. Халабуда // Вопросы экономики и права. — 2011. — № 1. — С. 16-20.